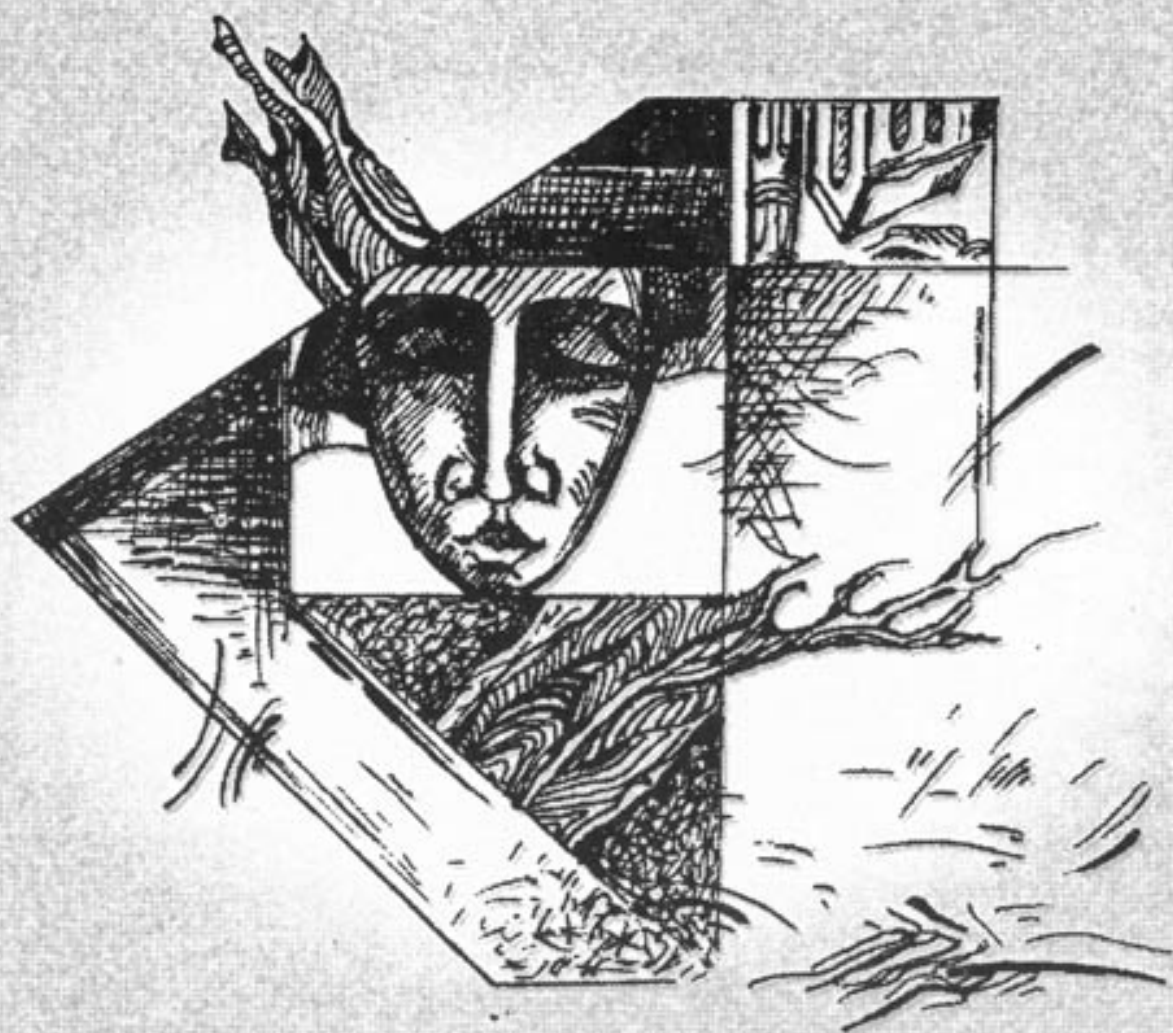

VINCAS PECKUS

Nežinomos legendos

Knygos gražinimo terminų
LAPELIS

Knyga praloma gražinti nurodytu laiku

Anksčiau ši knyga išduota _____kartų

Kaunas, „Raidė“ 61-62

VINCAS PECKUS

Nežinomos legendos

leidykla
Ramona

Marijampolė, 2003

K UDK 947.45.083
Pe-11

Knygelę skiriu visų rygiškiečių, kovojusių ir žuvusių
už Lietuvos laisvę, atminimui

Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka (Vytauto g. 20)
Informacijos skyrius Nr. 70
invent. Nr. 04/928

ISBN 9955-538-14-7

© Vincas Peckus
© Leidykla „Ramona“, 2003

PRIESAIKA

Aš..... prisiekiu
Visagalinčio Dievo akivaizdoje vardan kritusių brolių už
Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę uoliai dirbti Ne-
priklausomos Lietuvos atstatymo darbą, nesigailėdamas nei
jėgų, nei gyvybės, griežtai pildyti vadovybės įsakymus,
didžiausioje paslapyje laikyti veikimą, nesidėti su priešu
ir viską pranešinėti savo viršininkams. Man yra žinoma,
kad už šios priesaikos sulaužymą būsiu baustas mirties
bausme.

Tai, ką pasižadu, tegu Dievas užlaikyti man padeda.

PRATARMĖ

Pražydo pirmos melsvos žibutės,
Paukštelių dainos skamba linksmi.
Tėvynės ginti išėjo broliai,
Tylūs, bet narsūs kaip tie arai.

Kraujo ištroškusi komunizmo šmėkla 1940 m. įsiveržė į Lietuvą. Suklaidinta ir priversta, patikli ir naivi Lietuvos vyriausybė be mažiausio pasipriešinimo pakluso blogio viešpatijai, tikėdamasi viena kita auka pasotinti išalkusį slibiną.

Tačiau pirmosios aukos tik sužadino jo šėtonišką apetitą. Ima veikti žmonių naikavimo mašinos. Į kalėjimus sugrūdami arba be žinios dingsta iškiliausi tautos atstovai, o netrukus gyvuliniuose vagonuose į bado ir šalčio mirties poligonus iškeliauja tūkstančiai vyrų ir moterų, vaikų ir senelių.

Tuo tarpu „pažangieji“ keliauja į Maskvą parnešti „Stalino saulę“. Išdavystė ir smurtas, nežabotas melas ir demagogija, ištikimiausi blogio viešpatijos palydovai, padaromi gyvenimo dėsniu bei norma.

Raudonąjį okupantą keičia rudasis. Gimsta žmoniškesnio gyvenimo ir laisvės viltis. Tačiau netrukus ji ima blėsti ir galutinai užgęsta. Telioka vienas kelias – kovos kelias. Ir tauta pradeda kovoti su šimtus kartų galingesniu priešu, plūstančiu tiek iš Rytų, tiek ir iš Vakarų.

Artėjant antrajai bolševikinei okupacijai, į Vakarus pasitraukia didžioji inteligentijos dalis, kurios nesuspėjo sunaikinti raudonieji ir rudieji žudikai.

Apiplėšta, nukraujavusi, įbauginta lietuvių tauta lieka vienu viena prieš tuo metu supergalingą gerokai atšertą ir iki dantų apginkluotą blogio viešpatiją. Prasidėjo istorijoje analogų neturintis partizaninis karas, parodęs stebuklingą tautos gyvybingumą bei didvyriškumą, atnešęs sunkiai suvokiamą kančių bei nelaimių jūrą ir pareikalavęs nesuskaičiuojamų aukų.

Ko nepadarė gerai apginkluota ir apmokyta kariuomenė su savo puikiai parengtais karininkais ir generolais, tą ėmėsi atlikti paprasti kaimo vaikinai, gimnazistai, studentai, vadovaujami dar išlikusių ir mirtį pasirinkusių kadrinų karinių specialistų bei kitų pasišventusių inteligentų. Kova truko apie dešimt metų, tikint, jog žudynių aidą išgirs laisvasis pasaulis ir ateis į pagalbą. Deja, Vakarai linkčiojo grobikui, o raudonosios bacilos neįtikėtinu greičiu plito visame pasaulyje, dar iki šių dienų rasdamos puikią dirvą žiaurumo ir godumo apakintose širdyse ir sujauktuose, liguistuose protuose.

Jaunučiai vaikinai, anot poeto J. Marcinkevičiaus, „dar nebučiavę, dar nemylėję“, vaikiškom rankom paėmę ginklus, stojo į kovą, dažnai netgi suvokdami, kad jų laukia neišvengiama mirtis.

Šių dienų pragmatiškai visuomenei sunku suprasti, iš kur jie sėmėsi dvasinės stiprybės ir fizinių jėgų iškęsti bunkerių bei slėptuvių gyvenimo nepriteklius, nuolatinį persekiojimą, draugų žūtį, artimųjų tremtį, nežmoniškus kankinimus rūsiuose ir tardymo kameroje.

Tačiau nepaisant to, kiekvienoje gimnazijoje ar kitoje mokykloje, kiekviename miestelyje ar bažnytkaimyje viena po kitos kūrėsi pagrindinės organizacijos. Ne išimtis buvo ir Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija, kurioje patriotinė

dvasia buvo ypač gyva. Dar carinės Rusijos priespaudos metais šios gimnazijos legendiniai auklėtiniai: Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Petras Kriaučiūnas, Petras Armėnas-Trupinėlis, Pranas Vaičaitis, Jonas Jablonskis-Rygiškių Jonas, ir šimtai kitų, žengdami senolių numintais laisvės ir tiesos siekimo keliais pakėlė į kovą visą lietuvių tautą ir įnešė neįkainojamą indėlį į Lietuvos laisvės kelią bei Nepriklausomybės išsikovojoimą. Todėl neatsitiktinai 1945-1948 m. visose gimnazijos vyresnėse klasėse veikė antisovietinės organizacijos ir grupės. Jų nariai leido pagrindinius laikraščius, platino atsisaukimus, žadino viltį sulaukti šviesesnių dienų, palaikė ryšį su partizanais, neretai įsijungdami į jų gretas

Žiaurus ir negailestingas priešas, nepajėgdamas smurtu ir ginklu įveikti tautos dvasinės stiprybės, sėkmingai panaudojo šėtonišką klastą, rafinuotą melą, bauginimus, siaubingus kankinimus ir kitas pragariškas priemones, vedančias į išdavystes ir nesavalaikę kovotojų žūtį. Ir žuvo jaunieji idealistai mūšiuose, sprogdinosi apsuptyje, mirė nukankinti kalėjimuose bei lageriuose. Jų kūnai be kunigo pašventinimo, be žvakės liepsnelės, be artimųjų atsisveikinimo buvo niekinami miestelių aikštėse, niekam nematant užkasami šiukšlynuose bei paraistėse. Vos vieną kitą 20 a. antigonėms pavykdavo palaidoti pagal civilizuoto, krikščioniško pasaulio tradicijas ir apeigas.

O jie buvo labai jauni. Jie norėjo gyventi, džiaugtis, mylėti, tikėti gyvenimu ir ateitimi. Tačiau pareiga Tėvynei jų gyvenimą pasuko kita linkme ir nulėmė jų tragiškus likimus. Tegul ši knygelė bus kukli pagarbos ir padėkos išraiška tiems, kurie paaukojo save vardan visų gražesnės ir teisingesnės ateities.

PANAUDOTA LITERATŪRA. ŠALTINIAI.

1. Edmundas Simanaitis „Tėvynės ginti išėjo broliai“,
„Tuskulėnų varpas pradeda gausti“,
„Uosinis kryžius“,
„Nesugrįžusiems iš Tuskulėnų“.
2. Antanina Garmutė „Išėjo broliai“,
„Motinėle, auginai“.
3. Aldona Vilutienė „Trečioji vėliavos spalva“.
4. Aldona Vilutienė, Justinas Sajauskas
„Ištark mano vardą“.
5. Justinas Lelešius-Grafas, Lionginas Baliukevičius-Dzūkas
„Dienoraščiai“.
6. Vytautas Juodsnukis „Suvalkijos partizanų takais“.
7. Juozas Daumantas „Partizanai“.
8. „Kovojanti Lietuva 1944-1953“, spaudai parengė Eugenijus Jakimavičius.
9. „Suvalkijos kovų aidai“, spaudai parengė Vladas Šemeta.
10. „Laisvės kovų dainos“, sudarė J.Aistis.
11. Žuvusiųjų partizanų artimųjų prisiminimai.
12. Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos muziejaus archyvas.
13. Marijampolės Tauro apygardos partizanų muziejaus archyvas.

TURINYS

Pratarmė	3
Priesaika	5
Vyteniečiai	9
Vincas Baronas-Vyšnelis. 1928-1947	11
Jurgis Bekampis-Šalmas. 1925-1947	15
Algimantas Gustaitis-Kimas. 1928-1947	18
Juozas Kiniauskas-Balandis. 1928-1948	24
Kazys Klimas-Aras. 1928-1947	27
Bronius Petrauskas-Šarūnas. 1928-1949	30
Alfonsas Žukauskas-Lizdeika. 1928-1947	33
* * *	
Kazimieras Akelaitis-Vėtra. 1924-1948	41
Vytautas Bacevičius-Vygandas. 1915-1946	46
Sigitas Bubnys-Gusaras. 1928-1947	52
Kazimieras Greblikas-Sakalas. 1913-1949	57
Vincas Gruodis-Žilvitis. 1925-1947	62
Vincas Gumauskas-Gailius. 1909-1945	69
Gumauskų iš Liepynų kaimo tragiško likimo istorija	75
Konstantinas Kižys-Gintaras. 1928-1948	84
Leonora Lazauskaitė-Ramunė. 1926-1947	88
Albinas Lazauskas-Šalmas. 1923-1947	91
Petras Medelis-Delfinas. 1923-1947	95
Kazimieras Naginionis-Tauras. 1927-1946	101
Mykolas Navasaitis-Ainis. 1915-1945	105
Vaclovas Navickas-Perkūnas. 1909-1946	109
Angelė Senkutė-Aušrelė. 1921-1952	113
Sergejus Staniškis-Litas. 1899-1953	118
Stasė Šalaševičiūtė-Našlaitė. 1926-1946	123
Juozas Traskauskas-Jūreivis. 1927-1951	126
Jonas Žiūrys-Žilvitis. 1925-1947	129
Vincas Žvingila-Šarūnas. 1924-1947	132
Baigiamasis žodis	135
Iš paskutinio Lietuvos partizano paskutinės maldos	137
Panaudota literatūra, šaltiniai	138

4,4-

Peckus, Vincas

Pe-11   Nežinomos legendos / Vincas Peckus. – Marijampolė:
Ramona, 2003. – 140 p.
ISBN 9955-538-14-7

Knygelėje pasakojama apie Marijampolės Rygiškių Jono
gimnazijos auklėtinių kovą už Lietuvos laisvę, priežastis,
nulėmusias jaunuolių įsitraukimą į partizaninę kovą ir jų tragišą
žūtį

UDK 947.45

Vincas Peckus

Nežinomos legendos

Dailininkė Jolita Bičkienė
Maketuotoja Jurgita Briunienė
Korektūra autoriaus

2003-06-10. 8,75 sp.l.
Tiražas 400 egz. Užsakymas nr. 97.
Išleido ir spausdino leidykla „Ramona”
Vytauto g. 32, LT-4520 Marijampolė

Pastebėtų klaidų ištaisymai

Puslapis	Eilutė	Išspausdinta	Turi būti
18	3 iš viršaus	947	1947
19	11 iš apačios	j	i
22	8 iš viršaus	...tame pačiame bute,...	...tame pačiame bute.
23	14 iš viršaus	...palaidoti senosiose...	...palaidoti naujosiose...
24	10 iš viršaus	"Nežinomo kareivio aušra"...	"Nežinomo kareivio aušra", ...
31	15 iš apačios	...galiui...	...galiu...
34	16 iš viršaus	...nenuostabu kad...	...nenuostabu,kad...
34	17 iš viršaus	...dalis jo klasės draugų...	...dalis jo bendražygių...
36	13 iš viršaus	...sodų nebematė...	...sodų nebematė..."
37	8 iš viršaus	...1945 m.vasarą...	...1946 m.vasarą...
37	7 iš apačios	...pranešimo negavome.net...	...pranešimo negavome.net...
39	1 iš apačios	...Vyteniečių kovos...	...vyteniečių kovos...
41	8 iš apačios	...vienų kitiems	...vienų kitiems.
42	14 iš viršaus	...buvo štabe su kitais...	...buvo štabe ir su kitais...
42	13 iš apačios	...sąmonę ją atgavo...	...sąmonę.Ją atgavo...
42	6 iš apačios	...gražinti...	...gražinti...
42	18 iš viršaus	...Kyvienė...	...Klyvienė...
44	12 iš viršaus	...Onutė brolis Petras,...	...Onutė ir brolis Petras,...
45	13 iš viršaus	...Kario Savanorio...	...kario savanorio...
47	7 iš viršaus	...Simanauskienė...	...Šimanauskienė...
48	2 iš viršaus	Simanauskienė...	...Šimanauskienė...
48	1 iš apačios	Simanauskienė...	...Šimanauskienė...
64	6 iš viršaus	Enkavedėdistų...	Enkavedistų...
72	14 iš apačios	...Antikristui...	...Antikristui...
76	14 iš viršaus	...keliariopai...	...keleriopai...
84		Nuotraukoje ne Konstantinas Kižys –Gintaras	
88	9 iš apačios	...Kauno Medicinos institute...	...Kauno VDU Medicinos fakultete.
88	4 iš apačios	...Kauną ir institutą...	...Kauną ir universitetą...
95	4 iš viršaus	...,kad jaunas sūnus,...	...,kad jaunas sūnus...
127	4 iš viršaus	...neatskiriama dalis ir be jokių...	...neatskiriama dalis,ir be jokių...

000051322

K 94/474.5/1944/1953
Pe 11